

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS UTLÅTANDE 15/2012 rd

Regeringens proposition till riksdagen om stats- budgeten för 2013

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 21 september 2012 regeringens proposition om statsbudgeten för 2013 (RP 95/2012 rd) till finansutskottet för beredning. Enligt 38 § 3 mom. i riksdagens arbetsordning har social- och hälsovårdsutskottet beslutat lämna utlåtande om budgetpropositionen till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- social- och hälsovårdsminister Paula Risikko
- omsorgsminister Maria Guzenina-Richardson
- konsultativ tjänsteman Outi Luoma-aho, konsultativ tjänsteman Arto Salmela och konsultativ tjänsteman Hannele Savioja, finansministeriet
- ekonomidirektör Mikko Staff, ekonomiplaneringschef Tomas Forsström, konsultativ tjänsteman Susanna Grimm-Vikman och finansråd Marja-Liisa Parjanne, social- och hälsovårdsministeriet

- avdelningschef Erkki Meriläinen och avdelningschef Kai Ollikainen, Folkpensionsanstalten
- generaldirektör Pekka Puska och planeringschef Tero Meltti, Institutet för hälsa och välfärd
- överdirektör Marja-Liisa Partanen och förvaltningsdirektör Ritva Kujala, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården
- direktör Tarja Myllärinen, Finlands Kommunförbund
- temp. direktör för socialservicen Anne Korhonen, Imatra stad
- servicechef Jaana Vilpas, Vanda stad
- generalsekreterare Mirjam Kalland, Mannerheims Barnskyddsförbund
- direktör Eeva Kuuskoski, SOSTE Finlands social och hälsa ry
- ombudsman Ville Turkka, Vantaan Icehearts ry
- översocialråd Aulikki Kananoja.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av

- barnombudsmannen
- Sametinget
- Penningautomatföreningen.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Anslagen för social- och hälsovårdsministeriets förvaltningsområde i 2013 års budgetproposition uppgår till 12,6 miljarder euro, vilket är 273

miljoner euro mera än i den ordinarie budgeten för detta år. Utgiftsökningen orsakas av reformer enligt regeringsprogrammet, såsom verkställigheten av den s.k. äldreomsorgslagen, förbättringar i utkomstskyddet för arbetslösa, tidigare lagda indexhöjningar samt en precisering av anslagen för förmåner.

Det kommande budgetåret präglas av skuld-krisen i euroområdet samt av osäkerhetsfaktorer som beror på stagnationen i världsekonomin tillväxt. Enligt utskottet är det positivt att regeringen trots det svåra konjunkturläget föreslår reformer för att förbättra försörjningen för de mest utsatta. I syfte att stärka köpkraften för lågavlönade görs en tidigare lagd indexhöjning i grundskyddsförmånerna fr.o.m. den 1 januari 2013. Särskilt betydelsefullt är att behovsprövningen av arbetsmarknadsstödet utifrån makens inkomster slopas för att förbättra familjernas försörjning i ett läge då sysselsättningen håller på att försämrats. Även utkomststödet reformeras genom att utkomstskyddets förhöjningsdelar för den aktiva tiden ska räknas som prioriterad inkomst och arbetsinkomsternas inverkan på bostadsstödet belopp lindras då den arbetslösa får sysselsättning.

I budgetpropositionen inriktas i enlighet med regeringsprogrammet tilläggsresurser på att utveckla social- och hälsovårdstjänsterna. Det är enligt utskottet viktigt att det för verkställigheten av lagstiftningen om äldreomsorg reserveras statlig finansiering om 33 miljoner euro och från 2015 framåt statlig tilläggsfinansiering om 82 miljoner euro per år. Äldreomsorgen stärks också genom att kvalitetsrekommendationer för hemvården bereds. Därtill reserveras 10 miljoner euro för att förbättra stödservicen för närståendevårdare.

Enligt utskottet är det nödvändigt att servicestrukturen inom social- och hälsovården reformeras som en del av kommunreformen. Vissa kommuners stora svårigheter att klara av sina lagfästa grundläggande uppgifter och till exempel ökningen av hälsoskillnaderna förutsätter absolut ändringar i det nuvarande systemet. Ansvaret för att ordna och finansiera social- och hälsovårdsservicen ska utgå från ett befolkningsun-

derlag som tryggar kvaliteten och tillgången på servicen. Det är viktigt att primärvården stärks i reformen och att fokus i reformen är lagt på att främja hälsa och minska hälsoskillnaderna. Detta förutsätter en tillräckligt kompetent personal, en fungerande gradering av vården samt ett smidigt samarbete mellan primärvården, den specialiserade sjukvården och socialservicen.

Barns och ungas välbefinnande

Antalet akuta omhändertaganden inom barnskyddet har ökat avsevärt på senaste år, trots att det samtidigt har satsats mer än någonsin på stöd och tjänster till barn och unga (ShUU 6/2012 rd). Enligt en färsk utredning är kostnaderna för placering utom hemmet tio gånger så stora jämfört med kostnaderna för tjänsterna inom det förebyggande barnskyddet. I utredningen bedöms till exempel att det kostar cirka 5 500 euro att genom ett samarbete mellan specialungdomsarbetet, rusmedelspsykiatriska polikliniken och skolan hjälpa en pojke som hamnat in i en ond cirkel med alkohol, droger och brott. En krisartad situation som leder till brådskande placering och omhändertagande höjer kostnaderna mångdubbelt. Efter ett års placering överskrider kostnaderna redan 110 000 euro (Centralförbundet för Barnskydd och Institutet för hälsa och välfärd: Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät? 2012).

En ny barnskyddslag trädde i kraft 2008. Barnskyddslagstiftningen ger goda förutsättningar för att ett barnskydd som motsvarar barnens och de ungas behov. Utvecklandet av kommunernas familjearbete, arbetsformerna inom barnskyddet samt barnskyddslagens funktionalitet utreds som bäst i en arbetsgrupp vid social- och hälsovårdsministeriet vars tidsfrist går ut i mars nästa år. Enligt utskottet är det viktigt att nationella kvalitetsrekommendationer för barnskyddet ges så snart som möjligt. Förutom lagstiftning och kvalitetsrekommendationer behövs också en långsiktig, tillförlitlig och systematisk forskning kring barnskyddsarbetets verkningar och effektivitet och utvecklande av mätbarheten.

Utskottet anser att stödjande av barns, ungas och barnfamiljers välbefinnande ska tas som insatsområde och uppmärksamheten fästas i synnerhet vid mångsidiga förebyggande tjänster för barnfamiljer. Tjänsterna ska i synnerhet inriktas på samhällsplanering, basservice och stödtjänster som fokuserar på barnfamiljer. I utvecklingsarbetet ska särskilt fokus läggas på att höra barnets egen åsikt och på att man på ett ändamålsenligt sätt bemöter ett barn vars nöd tar sig uttryck i ett störande beteende. Förutsättningen för att man ska få hemservice och annan förebyggande service får inte heller i praktiken vara att barnet eller familjen registreras som klient inom barnskyddet.

Ett preventivt stöd för barnfamiljer förutsätter bättre information och ett intensivare samarbete mellan olika förvaltningsmyndigheter och samarbete samt en stärkt kompetens. Det finns brister i informationsöverföringen mellan myndigheterna, till exempel i situationer där föräldern är klient inom rusmedels- eller mentalvården och hans eller hennes nedsatta funktionsförmåga är ett hinder för en tillräcklig omsorg om barnen. Barnskyddsmyndigheterna behöver också ges klara anvisningar för hur de myndigheter som gjort en barnskyddsanmälan ska informeras om handläggningen av anmälan.

Det nuvarande antalet socialarbetare räcker enligt utredningar inte till för ett intensivt arbete inom barnskyddets öppenvård. Omfattningen av utbildning för socialarbetare motsvarar inte behovet, vilket har lett till att man i stor utsträckning anlitar obehöriga arbetstagare i kommunerna. Omsättningen på arbetstagare och det faktum att de söker sig bort från det kommunala barnskyddsarbetet ökar underskottet ytterligare. Enligt utskottet måste utbildningen av socialarbetare byggas ut. Arbetssätten inom barnskyddet varierar betydligt i kommunerna, till exempel när det gäller att göra lägesbedömningar och använda öppenvård och vård utom hemmet, och därför behöver även arbetssätten ses över. I barnskyddsarbetet behövs god kompetens av olika yrkesutövare, och den måste utvecklas bland annat genom fortbildning.

Enligt utskottet kan man genom rusmedelspolitiken på ett avgörande sätt påverka behovet av barnskydd. Genom åtgärder som gäller i synnerhet priset och tillgången på alkohol kan man effektivt minska alkoholrelaterade skador. Enligt utskottet måste man vidta de åtgärder som överenskommits i regeringsprogrammet om att begränsa alkoholreklamen och effektivisera övervakningen av bestämmelserna om reklam för alkohol.

Utskottet föreslår

ett tillägg på 5 miljoner euro till anslaget under moment 33.60.31 för genomförandet av det nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården (Kaste) och att till motiveringen för momentet fogas: Anslaget är avsett att användas till att utveckla förebyggande tjänster och tjänster för tidigt ingripande i fråga om barnfamiljer samt till att utveckla barnskyddsarbetet liksom till att förverkliga de åtgärdsförslag som lagts fram av den utredargrupp som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet (utredning om utvecklandet av familjearbetet i kommunerna, arbetssätten inom barnskyddet och barnskyddslagen funktionalitet).

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira)

Enligt utredning till utskottet har tillstånds- och tillsynsverket inom social- och hälsovården haft stora svårigheter att klara av sina lagfästa uppgifter med nuvarande resurser. Riksdagens justitieombudsman har i sina beslut påtalat de långa handläggningstiderna för klagomålsärenden vid Valvira. Antalet nya klagomål har ytterligare ökat under innevarande år. Dessutom har Valvira tilldelats nya lagfästa uppgifter. De långa handläggningstiderna kan äventyra både patientsäkerheten och yrkesutövarnas rättsskydd. Utskottet föreslår

en höjning av anslaget under moment 33.02.05 för omkostnader för Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården.

Specialstatsandelar

I budgetpropositionen skärs den statliga finansieringen till hälso- och sjukvårdsenheter för hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå (EVO) ner med ytterligare 5 miljoner euro. Dessutom faller det engångstillägg på en miljon som tidigare gjorts till anslaget bort. Efter nedskärningarna finns 30 miljoner euro disponibelt för forskningsverksamhet.

Hälso- och sjukvårdsenheter får för kostnaderna för läkar- och tandläkarutbildning ett tillägg på en miljon euro, vilket gör att den statliga ersättningen uppgår till cirka 110 miljoner euro 2013. Tillägget riktas till grundutbildningen för tandläkare i Norra Savolax sjukvårdsdistrikt samt utvecklandet av specialisttandläkarutbildningen i Birkalands sjukvårdsdistrikt och Norra Savolax sjukvårdsdistrikt.

Utskottet upprepar att målet ska vara att ersättning till fullt belopp betalas för läkar- och tandläkarutbildningen liksom även för kommunernas kostnader för hälsovetenskaplig forskning på universitetsnivå. Upprepade nedskärningar i specialstatsandelen för forskning äventyrar den kliniska forskningen på universitetsnivå. Utskottet föreslår

en höjning av anslaget till hälso- och sjukvårdsenheter under moment 33.60.32 för forskning på universitetsnivå och under moment 33.60.33 för kostnaderna för läkar- och tandläkarutbildning.

Ställningstagande

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att finansutskottet beaktar det som sagts ovan.

Helsingfors den 19 oktober 2012

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Anneli Kiljunen /sd
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Sanni Grahn-Laasonen /saml
Arja Juvonen /saf
Laila Koskela /saf
Merja Kuusisto /sd
Sanna Lauslahti /saml

Merja Mäkisalo-Ropponen /sd
Hanna Mäntylä /saf
Annika Saarikko /cent
Hanna Tainio /sd
Lenita Toivakka /saml
Anu Vehviläinen /cent
Ulla-Maj Widenroos /sv
Erkki Virtanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää,
utskottsråd Harri Sintonen.

AVVIKANDE MENING 1

Motivering

Social- och hälsovårdsutskottet har i sitt utlåtande tagit ställning till en fråga som är central för vårt lands framtid: vi måste satsa på barns och ungas välbefinnande. Det är en fråga om att stärka grunden för hela välfärdssamhället och en livsviktig fråga för barn och unga.

Kvalitetskriterierna för barnskyddet måste sättas i kraft den 1 januari 2013. Kompetensen i barn- och familjearbetet måste tryggas. Det ska sörjas för en tillräcklig utbildning av folk i branschen. Arbetssätten måste utvecklas. Vi understöder utskottets anslagstillägg för förebyggande arbete

När det gäller en högklassig och verkningsfull familjepolitik är det problematiskt att ärenden som gäller barn, unga och familjer är utspridda på olika ministerier och att samarbetet mellan förvaltningsområdena inte är tillräckligt och flexibelt. Centern upprepar sitt förslag att man för att koncentrera ärenden som gäller barn, unga och familjer börjar bereda grundandet av ett familjeministerium i syfte att säkerställa en bättre familjepolitik.

Hemservicen för barnfamiljer måste återinföras. För detta föreslår vi att det reserveras ett tilläggsanslag på 20 miljoner euro.

Kommunernas möjligheter att producera baservice försämras avsevärt

Katainen-Urpilainens regering skär under valperioden ned kommunernas statsandelar med sammanlagt 3,4 miljarder euro. År 2013 är nedskärningen över 800 miljoner euro. Regeringen försämrar betydligt kommunernas möjligheter att producera hälsoservice och annan viktig basservice. Kommunerna tvingas fatta tråkiga beslut, dvs. det arbete som regeringen är oförmögen att utföra.

Kommunerna kommer under hela valperioden att få sammanlagt 145 miljoner euro för att

utveckla ny lagfäst social- och hälsovårdsservice. Med denna summa ska de sköta bl.a. de uppgifter som bestäms i äldreomsorgslagen, för vilket kommunerna nästa år tilldelas 33 miljoner euro icke-öronmärkta statsandelar. För en av valperiodens mest omfattande reformer, dvs. reformeringen av socialvårdslagen har reserverats endast 63 miljoner euro. Med dessa belopp har man lovat förbättra handikappservicen, familjevården och barnskyddet, utveckla servicestrukturen och stärka primärvården samt förbättra elevvården och hemservicen för barnfamiljer. Summan är fullständigt otillräcklig för det verkliga behovet och i synnerhet för de löften som getts.

Nedskärningar kommer att göras i finansieringen av det nationella programmet för utvecklande av social- och hälsovården Kaste II. Regeringen tänker skära ned anslagen med 5 miljoner euro per år fram till 2015. Nedskärningen av anslag strider kraftigt mot de mål som ställts för programmet.

Bättre service för äldre

Regeringens proposition med förslag till äldreomsorgslag är under beredning och blir snart färdig. Om man ser till förväntningarna på och de föreställningar som skapats om genomförandet av lagen finns det alltför lite pengar. Samtidigt som äldreomsorgslagen träder i kraft måste man omgående fatta beslut om att överföra stödet för närståendevård på FPA. Vi vill att stödet för närståendevård ska betalas enligt enhetliga kriterier i hela landet. Vårt nationella mål för att minska anstaltsvården kan inte uppnås utan tillräckliga resurser och nödvändiga beslut.

Vi föreslår ett tilläggsanslag på 60 miljoner euro i budgeten för att verkställa en överföring av stödet för närståendevård till FPA fr.o.m. den 1 juli 2013.

Barnbidragen måste indexjusteras

Regeringen har lovat att inte ta till sparåtgärder i grundskyddet och de sociala förmånerna. I strid med sitt löfte lägger regeringen barnbidragsindexen på is. Som kompensation för skattehöjningar på annat håll är det aktuellt med en tidigare läggning av indexjusteringarna för det övriga socialskyddet. Det är regeringens markering och hälsning till barnfamiljerna att barnbidragen som enda förmån inte följer kostnadsutvecklingen.

Frysningarna av barnbidragsindexen måste slopas.

De minsta föräldra- och sjukdagpenningarna på samma nivå som utkomtskyddet för arbetslösa

De minsta moderskaps-, faderskaps- och föräldradagpenningarna samt de minsta sjukdagpenningarna måste höjas till samma nivå som grunddagpenningen och arbetsmarknadsstödet, dvs. till 695 euro i månaden. Regeringen drev för ett år sedan på en ändring som skulle riva upp en hundra euros skillnad mellan utkomtskyddet för arbetslösa och de minsta föräldra- och sjukdagpenningarna. Det gjordes en markering som Centern inte godkänner. Det är fråga om social rättvisa. Beslutet leder till ojämlikhet i vardagen för de 22 000 finländare som lyfter liten dagpenning.

Vi föreslår ett tillägg på 16,7 miljoner euro i budgeten för att höja nivån på dagpenningarna.

Försämringar bör inte göras i avbyttjänsterna för lantbruksföretagare

Regeringen har i olika sammanhang intygat att socialskyddet inte ska försämras under ekonomiskt svåra tider. Detta påstående går stick i stäv med sanningen. Försämringen av avbyttjänsterna och höjningen av självriskerna för lantbruksföretagare samt åtstramningen av socialskyddsavgifterna strider mot regeringens löfte. Om de förverkligas drabbar försämringarna hårt sådana invånare på landsbygden som också annars har det svårt och dagligen kämpar för att orka i arbetet.

Dyrare att vara sjuk - i strid med regeringens löften

Regeringen skär ned den lagfästa sjukförsäkringen med 153 miljoner euro, varav utgifterna för läkemedelsersättning utgör en andel på 113 miljoner euro. Genom att strama åt självriskandelen för reseersättningar sparar man 20 miljoner euro och utgifterna för sjukvårdsförsäkringen minskas med 20 miljoner euro.

En efterlängtd totalreform av systemet med läkemedelsersättningar är under beredning och kommer enligt planerna att bli färdig före slutet av året. Det är bråttom med reformen. En höjning av den försäkrades självrisk är i detta läge en felaktig lösning, som även enligt motiven till regeringens proposition kan leda till ökade hälssokskillnader samt överföra läkemedelskostnader på kommunerna i form av utkomststödsutgifter. Enligt erfarenhet kan ingrepp i partipriset äventyra tillgången på läkemedel.

Mest reseersättningar betalas ut till glest befolkade trakter och äldre personer. En höjning av självriskandelen prövar i synnerhet denna grupp av människor och de ekonomiskt mest trängda.

Avkastningen från Penningautomatföreningen får inte överföras för att täcka budgeten

Det finns planer på att i 2013 års budget placera cirka 10 miljoner euro av avkastningen från Penningautomatföreningen under ett allmänt moment i budgeten. I slutet av ramperioden skulle summan uppgå till 30 miljoner euro.

Det är en stor risk med tanke på monopolsystemet för penningspelsverksamheten att använda avkastningen från Penningautomatföreningens spelverksamhet till något annat än sådan verksamhet som uttryckligen föreskrivs i lotterilagen. Centern anser att regeringens planer på att använda avkastningen från Penningautomatföreningen till att täcka budgeten är ohållbara och godkänner dem inte.

Strukturella reformer:

1) Finansieringen och ordnandet av social- och hälsovården – modellen med hemkommun och landskap en lösning

Det är bråttom med ny lagstiftning om ordnandet och finansieringen av social- och hälsovården. Det kostar att vänta – vårdköerna blir längre.

Centern skulle reformera strukturerna genom att ordna servicen som en helhet – bättre. För att lösa upp knuten föreslår vi en modell med hemkommun och landskap där kommunerna gemensamt svarar för att det ordnas hälso- och socialvårdsservice. Närservice, regional service och service som förutsätter ett brett befolkningsunderlag ska definieras.

Vi behöver en helhetsreform. Nationella mål för social- och hälsovården ska ställas upp fram till 2025. Vi måste övergå till en beställar-utförarmodell där man förutom offentliga tjänster även utnyttjar den privata och tredje sektorns tjänster. Pengarna följer klienten i vårdkedjans olika faser. I finansieringen måste man övergå från ett system med finansiering via flera kanaler till en enklare och genomskinligare modell med färre kanaler. De offentliga medlen ska koncentreras till en enda regional aktör. Man måste via experiment gå vidare mot en nationell lösning.

Med hjälp av den modell med hemkommun och landskap som Centern föreslår skulle kostnaderna för social- och hälsovårdsservicen i hela landet öka långsammare. Detta har bevisats i Kajaland där kostnaderna har tyglats utan att man gett avkall på klienttillfredsställelsen. Liknande resultat har under de senaste åren fått från Södra Karelen (Eksote).

Om takten på kostnadsökningen kan sänkas med 1,4 procentenheter i hela landet på samma sätt som i Kajaland, skulle detta ha en dramatisk effekt på hela den offentliga ekonomins hållbarhet. Fram till 2020 skulle besparingarna på årsnivå öka med över 3 miljarder euro jämfört med en situation där man inte kan få ner takten på kostnadsökningen.

2) Bättre arbetsförmåga, längre arbetskarriärer

I samband med rambesluten om statsfinanserna 2013–2015 i våras kom arbetsmarknadsorganisationerna överens om att förlänga arbetskarriärerna. Det är uppenbart att man med de meto-

der som det nu beslutits om inte uppnår målet för en genomsnittlig pensioneringsålder på 62,4 år 2025. Enligt Centern måste regeringen även genom sina egna åtgärder – inte bara med de metoder och enligt de tidtabeller som arbetsmarknadsorganisationerna föreslår – hitta lösningar för att främja arbetsförmågan och för längre arbetskarriärer.

En brådskande åtgärd är en totalreform av rehabiliteringen. Centern anser att man genom att reformera rehabiliteringssystemen förebygger arbetsoförmåga. Man måste ta bättre vara på kapaciteten hos dem som kan arbeta deltid.

Flexibiliteterna i arbetslivet ska utvecklas: förkortade arbetsveckor och arbetsdagar kan vara en fungerande lösning för sådana som vill satsa på att vårda sina barn eller äldre föräldrar.

Pensionsåldern ska bindas till den förväntade livslängden, samtidigt ska möjligheten till förtida pension säkerställas i vissa fall. Pensionsåldern ska höjas tillräckligt långsamt och med små steg för att enskilda åldersklasser inte ska råka in i en orimlig situation.

I stället för att bedöma arbetsoförmågan måste man gå över till att ingripa i ett tidigt skede och bedöma arbetsförmågan. Antalet personer som går i sjukpension måste minskas, det måste göras satsningar på företagshälsovården, rehabiliteringen måste ordnas förnuftigare och uppmärksamheten förflyttas till kvaliteten och förfarandena i arbetslivet, i synnerhet ledarskapet.

Sjukpensionen ska flexibla än nu kunna omvandlas till deltidspension. Möjligheten för personer som blivit arbetslösa att få högklassig och regelbunden hälsovård och rehabilitering ska tillgodoses.

Det ska göras flexibla än nu att byta yrke senare i livet, ifall t.ex. den fysiska konditionen inte längre motsvarar kraven i branschen. En återgång till arbetslivet eller en kort period i arbetslivet för personer som redan gått i pension ska underlättas och uppmuntras.

3) Enhetligare datasystem inom hälso- och sjukvården

Den modell med hemkommun och landskap som Centern föreslår möjliggör enhetligare data-

system, eftersom ansvaret för vården av patienten som helhet klart vilar på en aktör i landskapet.

Enligt försiktiga bedömningar kan man genom en större kompatibilitet mellan datasystemen spara mycket pengar som kan läggas på det egentliga vård- och omsorgsarbetet. På längre sikt får man i varje fall kostnaderna flerfaldigt tillbaka, då läkarnas och vårdarnas arbetstid frigörs för det väsentliga, dvs. patientarbetet i stället för dubbelarbete vid datorn.

4) Enklare socialskydd

Centerns mål är ett enkelt socialskydd som uppmuntrar till arbete. Arbete måste i alla händelser höja nettoinkomsten. Detta innebär ibland att stöd betalas ut trots att mottagaren börjat arbeta. Reformen behövs för att åtgärda nivån på grundskyddet och undvika marginalisering.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sagts ovan.

Helsingfors den 19 oktober 2012

Juha Rehula /cent
Anu Vehviläinen /cent
Annika Saarikko /cent

AVVIKANDE MENING 2

Motivering

Regeringen fäste i sin budget inte tillräcklig uppmärksamhet vid tryggheten av basservicen, medborgarnas välbefinnande för att inte tala om en ekonomiskt förnuftig serviceproduktion. Sannfinländarna anser att man ska ta hand om människor i alla åldrar och att service ska tillhandahållas även på andra ställen än i stora städer och tillväxtcentrum. Sannfinländarna föreslår bland annat att nedskärningarna av statsandelarna slopas, att man satsar på förebyggande tjänster och tar ett större ansvar för de sämre lottrade i vårt samhälle.

Nedskärningarna av kommunernas statsandelar måste slopas för att basservicen inte ska äventyras

Sannfinländarna anser att det är ytterst viktigt att man tar hand om medborgare i alla åldrar och tryggar servicen i hela landet, inte bara i tillväxtcentrum. De nedskärningar av statsandelarna för basservicen som regeringen föreslår i budgetpropositionen stöder inte detta mål på något sätt. Sannfinländarna påminner om att den kommunala basservicen för medborgarna enligt grundlagen ska tryggas jämlikt och på ett tillräckligt sätt i hela Finland. I regeringsprogrammet för Jyrki Katainens regering har denna grundläggande rättighet för medborgarna börjat urvattnas genom förslag till nedskärningar i basservicen. I enlighet med regeringsprogrammet för Katainens regering är avsikten att statsandelssystemet ska omarbetas 2012–2014 så att kommunernas statsandelar för basservicen skärs ned med sammanlagt 125 miljoner euro 2013. Nedskärningen minskas av den statsandel på 0,05 %, dvs. 11,710 miljoner euro som ska betalas till kommunerna i samband med verkställigheten av äldreomsorgslagen. Beloppet är fullständigt otillräckligt för att förbättra den allt knappare finansieringen av basservicen i kommunerna.

Förutom att de nedskärningar av statsandelarna som Katainens regering driver är ett hinder för att de sociala grundläggande rättigheterna ska tillgodoses, ökar de även ojämlikheten mellan kommuninvånarna och ställer beslutsfattarna i synnerhet i mindre kommuner inför en situation där deras beslutsfattande om reformen inom social- och hälsovårdssektorn genom ekonomiska sanktioner styrs från statligt håll. Nedmonteringen av basservicen drabbar särskilt de allra mest utsatta kommuninvånarna, eftersom de är mest beroende av offentlig service. Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling, OECD, har i sina undersökningar visat att den finländska hälsovården under de senaste åren har blivit alltmer ojämlik. Hälsoskillnaderna mellan rika och fattiga i Finland hör redan nu till de största i västländerna. De nedskärningar som regeringen föreslår i kommunernas statsandelar förbättrar inte situationen, utan försämrar tvärtom medborgarnas ställning under de närmaste åren på ett mycket oroväckande sätt.

De nedskärningar i statsandelarna för basservicen som regeringen planerar försätter kommunernas ekonomi i en ohållbar situation. För att klara av förpliktelseerna i lagen måste kommunerna tryggas tillräckliga resurser och därför anser Sannfinländarna att de föreslagna nedskärningarna ska slopas.

Sannfinländarna föreslår ett tillägg på 125 000 000 euro under moment 28.90.30 för att höja kommunernas statsandel för basservicen.

En höjning av självriskandelarna ökar kommunernas utkomststödkostnader

Regeringen föreslår en ändring i sjukförsäkringsersättningarna som skulle höja den försäkrades självriskandelar för läkemedels- och resekostnader. I en internationellt jämförelse har de försäkrade i Finland dock redan nu en högre betalningsandel för läkemedelskostnader än i an-

dra länder. Till exempel 2006 var den årliga självriskandelen i Finland 617 euro, i Danmark 472 euro, i Norge 205 euro, i Sverige 194 euro och i Storbritannien 134 euro. Nu håller regeringen på att sänka den årliga självriskandelen från nuvarande 700 euro till 670 euro, vilket är ett steg i rätt riktning, men samtidigt föreslår regeringen att grundersättningen sänks från nuvarande 42 procent till 35 procent och att den lägre specialersättningen sänks från 72 procent till 65 procent. En sänkning av ersättningarna kan leda till att låginkomsttagare låter bli att köpa sina läkemedel. Detta är åter ägnat att öka de redan i dag stora hälsoskillnaderna mellan olika socialklasser, även om man i regeringsprogrammet lovat att minska dem. Sannfinländarna noterar att en höjning av självriskandelen för resekostnader allra värst drabbar glesbygdsinvånarnas plånböcker. Äldre är i störst behov av transporttjänster, och därför innebär en höjning av självriskandelen en brandskattning av de i många fall redan låga pensionerna. Sannfinländarna påpekar också att en ökning av självriskandelarna kan överföra läkemedels- och reseutgifterna på kommunerna, eftersom även självriskandelarna vid behov betalas till fattiga i form av utkomststöd. En höjning av självriskandelarna kan märkas som förhöjda utkomststöds-kostnader i kommunerna.

Satsningar måste göras på barns och ungas välbefinnande - förebyggande tjänster ger besparingar

Det krävs tilläggsresurser att främja ett helhetsinriktat välbefinnande för barn och unga. Tyngdpunkten ska ligga på förebyggande arbete, eftersom den lönsammaste lösningen både mänskligt och ekonomiskt sett är att ingripa i missförhållanden i ett så tidigt skede som möjligt.

Barnskyddet i Finland befinner sig i en kris, eftersom sistahandsåtgärder, dvs. omhändertagande och placering utom hemmet, har blivit förstahandsåtgärder. Antalet omhändertaganden har ökat under 2000-talet och är stort, trots att omhändertagande borde vara den sista utvägen. Enligt Sannfinländarna är situationen fullständigt ohållbar. Enligt en utredning som publicerats av Centralförbundet för Barnskydd rf och

Institutet för hälsa och välfärd är kostnaderna för placering utom hemmet tiodubbla jämfört med öppenvården inom barnskyddet. Med kostnaderna för ett års anstaltsplacering kunde man ordna intensivt familjearbete i över sju år. Sannfinländarna föreslår att tyngdpunkten förskjuts mot förebyggande tjänster och att man tar till de sista utvägarna först när övriga åtgärder inte hjälper. När det gäller barnskyddet måste man också klart förbättra kontrollen av insatsernas verkningar och fördelningen av pengar.

Sannfinländarna förutsätter att man även tryggar bättre mentalvårdstjänster för barn och unga. Stödet för barns och ungas mentala hälsa är otillräckligt i dagens läge. Alltför ofta får den unga hjälp först när symptomen kräver stödverksamhet på specialnivå. Enligt Sannfinländarna måste man kunna ingripa i problem i tillräckligt god tid.

Sannfinländarna föreslår ökade anslag för att barns och ungas välbefinnande och mentalvårdsarbetet ska kunna främjas. Genom att utöka de ekonomiska resurserna för bland annat barnskyddet och elevvården kan även utslagning förebyggas. Resurserna för elevvården och socialarbetet i skolorna ska också utökas till exempel i form av skolpsykolog- och skolkuratorstjänster. Sannfinländarna förutsätter att användningen av anslag följs upp i kommunerna.

Sannfinländarna föreslår ett tillägg på 25 000 000 euro under moment 33.60 för att främja barns och ungas välbefinnande och mentalvårdsarbetet.

Indexhöjningarna av barnbidragen måste genomföras - antalet fattiga barnfamiljer oroväckande stort

Regeringen har lovat minska inkomst-, välfärds- och hälsoklyftorna, men handlingarna talar ett annat språk. Regeringen tänker frysa indexhöjningarna av barnbidragen, trots att barnbidraget är en av de viktigaste inkomstöverföringarna till barnfamiljer. Att investera i den tidiga barndomen är även samhällsekonomiskt lönsamt, och därför kan frysningsen av indexhöjningarna av barnbidragen inte motiveras med besparingar.

Enligt Institutet för hälsa och välfärd har antalet fattiga barnfamiljer tredubblats mellan åren 1995 och 2007. Barnbidragens eftersläpning jämfört med levnadskostnaderna har för sin del ökat fattigdomen bland barnfamiljerna. Barnbidragen har också med tiden sackat efter inkomstnivån och levnadskostnaderna med cirka 20–25 procent, men trots detta anser regeringen det bäst att frysa indexhöjningarna av barnbidragen och således minska inkomstöverföringarna till barnfamiljerna med 38 miljoner euro. Enligt Sannfinländarna är detta ett kortsiktigt beslut som skadar samhällsekonomin. En sänkning av barnbidragens realvärde drabbar barnfamiljer med låga inkomster värst, och alla ansvarsbärande beslutsfattare ska vara medvetna om att fattigdom som upplevts i barndomen påverkar hälso- och välfärdsbeteendet och ökar förutom hälsoskillnaderna även erfarenheten av social inkompetens. Sannfinländarna påminner även om att största delen av inkomsterna i barnfamiljer går till konsumtion, och därför bidrar barnbidragen till att hålla de ekonomiska hjulen i rullning.

Sannfinländarna föreslår ett tillägg på 38 000 000 euro under moment 33.10.51 för en indexhöjning av barnbidragen.

Regeringens budgetproposition förbättrar inte de äldres välbefinnande

Regeringen har reserverat cirka 30 miljoner euro för 2013 för verkställigheten av äldreomsorgslagen. Enligt en försiktig uppskattning från Kommunförbundet uppgår de totala kostnaderna för äldreomsorgslagen dock till minst 200 miljoner euro, vilket innebär att man inte ännu gör så mycket med finansieringen för nästa år. Med hänsyn till nedskärningarna av kommunernas statsandelar torde det stå klart att anslaget för genomförandet av äldreomsorgslagen inte räcker till för att verkställa lagen i kommunerna.

Sannfinländarna vill att Finland ska vara ett land där ingen behöver vara rädd för att bli gammal. Till ett människovärdigt åldrande hör förutom god omvårdnad även möjligheten till ett självständigt, socialt och stimulerande liv. Ålderdomen får inte vara ett skede i livet där människan enbart blir ett föremål för åtgärder och

hennes liv en ekonomisk belastning. Självbestämmanderätten, möjligheten till ett eget liv och respekten för det hör också till äldre.

Utmaningarna i äldreomsorgen är att bevara servicen så att alla har tillgång till den och att få en tillräcklig och yrkeskunnig personal. En framtidsbild med betoning på hemvård är human, men man måste även sörja för tillräcklig anstaltsvård, eftersom de patienter som är i sämst skick inte klarar sig med hemvård. En dimensionering av personalen så att den motsvarar det verkliga vårdbehovet hör således också till de viktigaste uppgifterna för den kommande äldreomsorgslagen och i ordnandet av tjänsterna. Med ett tillräckligt antal arbetstagare och en yrkesskicklighet i enlighet med arbetsuppgifterna stöds personalen att orka i arbetet och säkerställs att anstaltsvårdplatserna inte bara är förvaringsplatser.

Sannfinländarna anser att omsorgen om de äldres välbefinnande är ett mått på humaniteten i samhället och föreslår därför förutom att nedskärningarna av kommunernas statsandelar slopas även ett tilläggsanslag på 75 miljoner euro för att förbättra äldreomsorgen. Resurser ska inriktas i synnerhet på vårdplatser där klienternas vårdbehov är stort.

Sannfinländarna föreslår ett tillägg på 75 000 000 euro för att förbättra äldreomsorgen.

Regeringen glömmar närståendevården

Regeringen står i beråd att anvisa futtiga 10 miljoner euro för stödtjänster för närståendevård. Enligt Sannfinländarna måste närståendevårdare stödas mer, eftersom närståendevården både mänskligt och samhällsmässigt sett är den mest lönsamma lösningen. Närståendevårdarna utför ett viktigt arbete som gör det möjligt för ett stort antal finländare att bo kvar hemma i stället för att institutionaliseras. Enligt uppskattning finns det för närvarande cirka 60 000 personer i Finland som utan närståendevården skulle vårdas på anstalt. Enligt social- och hälsovårdsministeriet fick dock endast cirka 37 500 personer stöd för närståendevård under 2010. Kostnaderna för närståendevården i hela landet är fortfarande

knappt hundra miljoner euro, medan det enligt kalkyler skulle kosta över 2 miljarder euro att placera alla dessa som vårdas hemma på anstalter.

Närståendevårdarens vardag är ofta krävande och tung, och närståendevårdarna får sällan tillräckligt stöd för sitt vårdarbete och för att själva orka. Närståendevårdarna har det många gånger även ekonomiskt kärt, eftersom ersättningen för närståendevård är mycket liten. Sannfinländarna anser det vara av yttersta vikt att det reserveras mer resurser för att upprätthålla närståendevårdarnas funktionsförmåga och för en nivåhöjning av stödet för närståendevård.

Sannfinländarna påminner också om att närståendevårdarna och de som vårdas är i en ojämlig ställning beroende på boendekommun, eftersom utbetalningen av stödet för närståendevård varierar mellan kommunerna. Sannfinländarna föreslår att utbetalningen av stödet för närståendevård förs över på FPA, för att medborgarna ska vara jämlika.

Sannfinländarna föreslår ett tillägg på 25 000 000 euro under moment 28.29.30 för att stödja närståendevårdarnas funktionsförmåga och för en nivåhöjning av stödet för närståendevård.

Verksamheten vid Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) måste tryggas

Regeringens planer på att skära ned Valvira resurser hotar att ytterligare öka de problem som

förekommer i övervakningen inom social- och hälsovårdssektorn. Valvira skyldigheter håller på att öka bland annat i och med biobanksverksamheten, och Sannfinländarna kan inte acceptera en samtidig ökning av uppgifterna och minskning av resurserna.

Socialarbetarnas yrkesskicklighet måste tryggas

Socialarbete är krävande, eftersom socialarbetarna i många fall måste fatta svåra beslut med långtgående följder. Ett ansvarsfullt beslutsfattande förutsätter tillräckliga kunskaper och färdigheter och därför måste tillräckliga resurser och kompetenta personer reserveras för beslutsfattandet. Utbildningskraven får inte sänkas av sparskäl. Enligt Sannfinländarna är det viktigt att sörja för att det ordnas tillräcklig utbildning i socialarbete på universitetsnivå i framtiden. Det är också viktigt att se till att det finns tillräckligt med kompetenta personer inom alla sektorer i socialväsendet och barnskyddet.

Avvikande mening

Vi föreslår

att finansutskottet beaktar det som sagts ovan.

Helsingfors den 19 oktober 2012

Hanna Mäntylä /saf
Arja Juvonen /saf
Laila Koskela /saf